

דברי תורה

מאת נ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

שנאמרו בסעודה שלישית פרשת בראשית תשע"ו לפ"ק

יוצא לאור ע"י מכון מעדני מלך ווייען - גליון תתפ"א

תאכל ממנו, כי ביום אכלך ממנו מות תמות (בראשית ב-טז).
ידוע מספרי קודש כי בחטא העץ הדעת נתבלבלה כל
העולם, מעורב טוב ברע, והעונש על החטא הזה היתה
איום ונורא, לאדם הראשון בעצמו ולכל דורותיו אחריו.
יש להבין למה יצאה חרון אף ה' כל כך על אדם.

ונראה דאיתא בגמרא (יומא כב:) אמר רב הונא כמה לא
חלי ולא מרגיש גברא דמריה סייעיה נכמה
סמוך ומובטח, ואין צריך לחלות ולדאג מכל רעה, מי
שהקדוש ברוך הוא בעזרו, שהרי מצינו שאל באחת
[ועלתה לו לרעה לקונסו מיתה, לבטל מלכותו], ודוד
בשתים ולא עלתה לו [לרעה] ע"כ. והמפרשים הקשו וכי
משא פנים יש בדבר, ששאל נענש גם על חטא אחת,
ודוד חטא בשנים ומלכותו קיימת לעולמי עד. ופירשו
המפרשים כי דוד המלך בבוא אליו נתן הנביא כאשר בא
אל בת שבע, הודה תיכף על חטאו ואמר חטאתי, כדכתיב
(שמואל ב יב-ג) ויאמר דוד אל נתן חטאתי לה', והמשיך

התורה הקדושה מספרת בפרשתנו, החטא של אדם
הראשון בעץ הדעת. ואיתא בגמרא (סנהדרין לח.)
שעה חמישית עמד על רגליו וכו', תשיעית נצטוה שלא
לאכול מן האילן, עשירית סרח, י"א נידון, י"ב נטרד והלך
לו ע"ש. ונראה דעל זה אנו מתפללים (בהושענות) הושענא
שלש שעות, שזה לימוד זכות עלינו שנכשלים בעונות,
הלא יציר כפיו של הקב"ה, במדריגות נוראות, אדם
הראשון, לא היה יכול לעמוד בנסיון פיתוי אשתו והנחש,
מה יענו אזובי קיר, בני אדם אשר בחטא יחמתני אמי,
באים כבר מאדם שחטא, שאין יכולים לעמוד נגד יצרם.
וחטא אדם הראשון משנצטוה עד שנידון היה שלש
שעות, וזהו הושענא שלש שעות, שיזכור החטא של אדם
הראשון שנכשל, ותהא זאת למליצה עלינו, שיושיענו גם
כאשר אין אנו ראויים.

והנה הכתוב אומר, ויצו ה' אלקים על האדם לאמר,
מכל עץ הגן אכל תאכל, ומעץ הדעת טוב ורע לא

קול רנה וישועה באהלי צדיקים

ברגשי גיל ושמחה ומתוך שבח והודי להשי"ת, הננו מגישים מעומקא דליבא, ברכת מזל טבא וגדיא יאה, קדם עטרת ראשנו

~ כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א ~

לרגל השמחה השרויה במעונו באירוסיו נכדתו בת חדב"ן הרה"ג רבי אהרן ישעי' הלוי ראזנער שליט"א - דומ"ץ סאמבאטהעלי וראה"כ בקהלתינו הק'
בן הגה"צ אב"ד טערצאל שליט"א עב"ג החתן הרב יואל יוסף עזריאל בן הרה"ג רבי מנחם שמואל טייטלבוים שליט"א חבר בד"ץ טארטיקוב למז"ט
היא רעווא שיזכה לשובע שמחות ורב תענוג ונחת דקדושה מכל יו"ח מתוך בריות גופא ונהורא מעליא עד ביאת גוא"צ בב"א.

הקב"ה, נבראו פ"ה אלפים רבואות עולמות, וכולם יש להם חיות וקיום על ידי מי שמקיים הדיבור. והנה יש מצוות כלליות, ומצוות פרטיות, רצה לומר, מצוות כלליות שמצווים בהם כל ישראל או אנשים פרטים, ומצווה פרטיות הוא כשיצוה לאיזה אדם פרטי לעשות. והנה כשיעבור אחד על איזה מצוה, אף שפוגם בשורש נשמתו, מכל מקום אינו מפסיק החיות מן העולמות, כי יש אחרים שמקיימים הדיבור, מה שאין כן כשהמצוה היא לאדם יחידי, אז גדול עונו מנשוא אם אינו מקיימו, כי הוא מבטל כל העולמות. ובזה אתי שפיר, שדוד עבר על מעשה אוריה והסתה, הלא הם רק מצוות כלליות, משום הכי לא עלתה לו לרעה, מה שאין כן שאול המלך שעבר על מצוה פרטית, שאמר לו (שמואל א טו-יח) 'לך והחרמתה וכו' את עמלק', לכן נענש, וזכותו לא עמדה לו ע"כ. וכמו כן כתב בספר אגרת הטיוול (חלק הפשט את עונש).

וזה מדוייק בלשון הגמרא, 'שאל באחת', החטא שלו היה במצוה הנוגע רק לאדם אחד, ואין עוד מלך שיוכל לקיימה, ולכן עלתה לו, שאבד מלכותו. לא כן חטאו של דוד, 'דוד בשמים', המצוה שעבר עליו נוגע גם לאחרים, שגם אם הוא ביטל אותה, מכל מקום אחרים יקיימוהו, ולכן אין עונו גדול כל כך, ולא עלתה לו.

והנה בחטא עץ הדעת, פשטות הכתוב נראה כי רק אדם הראשון נצטוה על מצוה זו, וכמו שנאמר ויצו ה' אלקים על 'האדם' לאמור מכל עץ הגן וגו'. והא דנענשה גם חוה, יתכן לומר שלא על אכילתה נענשה, אלא על מה שהאכילה לאדם באיסור, דוגמת הנחש שנענש עבור מה שפיתה את חוה. אך באור החיים הק' (ב-טז) כתב, דלכן כתיב ויצו ה' אלקים על האדם 'לאמור', יכוין על חוה, שיצוהו לאמור המצוה לחוה, אכול אתה, תאכל בת זוגך, מות אתה, תמות גם היא, אם תעבור ישנה באזהרה וישנה בעונש ע"כ.

לבקש רחמים על חטאו (תהלים נא-ה), כי פשעי אני אדע, וחטאתי נגדי תמיד וכו'. ומודה ועוזב ירוחם (משלי כה-ג). מה שאין כן שאול הצדיק עצמו, ואמר לשמואל הקימותי את דבר ה' (שמואל א טו-ג), וביקש הצטדקות שונות ולא הודה שעבר על פי ה', וירב בנחל, דן ק"ו להצדיק מעשהו, ולכן לא נמחל לו (עיין מהרש"א שם). ופירשו הכתוב (ויקרא יט-ט) לא תעשו עול במשפט, כשעושין עול לא יבקשו תירוצים שעשיתם הדבר 'במשפט', אלא יש להודות על החטא תיכף ע"כ.

וכמו כן אדם הראשון לא הודה על חטאו, אלא הטיל החטא על אשתו, האשה אשר נתתה עמדי הוא נתנה לי מן העץ ואוכל (ג-ב). ואמרו חז"ל (עבודה זרה ה:): שאדם הראשון כפוי טובה היה, שהטיל האשמה כביכול על ה', שתלה הקלקלה במתנתו של מקום, והוא עשאה לו לעזר (רש"י שם). וכיון שלא הודה לה' על חטאו, על כן היה העונש גדול ביותר.

*

אך אכתי תקשה הלא מצינו אחר כך בקין שהרג את אחיו, שנראה לחטא גדול יותר, קול דמי אחיך צועקים אלי (ד-ג), דמו ודם זרעותיו (סנהדרין לו), וגם הוא לא הודה מתחלה, שכאשר נשאל מה' אי הבל אחיך, אמר לא ידעתי, השומר אחי אנכי (ד-ט), ואף על פי כן לא נענש רק לאחר כמה דורות, שבעתים יקם, וישם ה' לקין אות לבלתי הכות אותו כל מוצאו (ד-ט), ולמה היה חטא אדם הראשון חמור יותר מעונשו של קין, שחטא בשפיכת דמים.

ובספר שערי רחמים נדפס הספד מבעל החיי אדם זצ"ל על הגר"א, וכתב שם בשמו לבאר הענין שויתרו לדוד ולא לשאול, כי ידוע כי מכל דיבור שיוצא מפי

*

והנה אחר החטא כתיב, וישלחו ה' אלקים מגן עדן וגו', וישכן מקדם לגן עדן את הכרובים, ואת להט החרב המתהפכת, לשמור את דרך עץ החיים (ג-כג). ובגמרא (סנהדרין שם) מבואר דבסוף היום בשעה י"ב נטרד ע"ש. (ועיין פרקי דרבי אליעזר פרק יט, וב"ר יא-ב). ונראה דעל זה נאמר לאדם, כי ביום אכלך ממנו מות תמות, כי החיות בגן עדן הוא סוג חיים אחרת מהעולם הזה, וכיון שנטרד מגן עדן, נתקיים בו כי 'ביום' אכלך ממנו מות תמות. ואיתא במדרש (ב"ר כא-ז) רבי יהודה אומר שלחו מגן עדן בעולם הזה, ושלחו מגן עדן לעולם הבא ע"ש. אשר גם בחיי גן עדן יש שני סוגים, העולם הזה והעולם הבא, על כן אמר עלה לשון כפילא, ביום אכלך ממנו 'מות תמות'.

ואם כן לולא החטא היו בני אדם גרים גם למעלה בגן עדן, וכמו שכתוב באור החיים הק' (ג-יד) כי אם לא היה אדם אוכל מעץ הדעת, היה מצוי בעולם הזה ובעולם הבא כאחת, כאדם הדר בבית ובעליה, וכשחטא נתגשם ואינו יכול לדור בשניהם יחד, אלא בעולם הזה בפני עצמו, וכשירצה לעלות לעלייה צריך השתנות הגשם וזו היא מיתת אדם ע"ש. ואם כן היה מוטל על כל בני אדם קיום מצוה זו, מכל העץ הגן אכול תאכל, ופירש הרמ"ע (עשרה מאמרות מאמר ח"ד ח"ב פ"ה ופי"ז) שהיא מצוה עשה כאכילת קדשי שמים ע"ש. ומעץ הדעת טוב ורע לא תאכל ממנו, מצוה לא תעשה על אכילת עץ הדעת, דהרי מקרא זה, ויצו ה' אלקים על האדם וגו' דרשו חז"ל (סנהדרין נו:) שבע מצות בני נח ע"ש. ומבואר מזה דהקרא קאי גם על דורותיו אחריו. וכיון שחטא אדם הראשון, ויגרש את האדם מגן עדן, אין עוד מציאות לבני אדם לקיים מצוה זו, ואם כן עקר אדם הראשון מצוה חדא ממצוה ה' שאי אפשר לקיימה עוד, ועל כן העונש על זה היה גדול מאוד.

וכיון שבחטא עץ הדעת, לא היה בעולם רק אדם וחיה שנצטוו עלה, כאשר הם עברו על ציווי ה', הרי נתבטלה מצוה ה' לגמרי, ועל כן עונם גדול מנשוא. ולכן מתחלה כאשר אכלה רק חיה, לא הרעיש ה' תיכף על מעשיה, כי הרי נשאר אדם שהוא מקיים עדיין מצוה זו, אבל אחר שנתנה גם לאישה ויאכל, אז בא ה' להוכיחם ולהענישם, שנתבטל מצוה זו. וכיון שביטל מצוה זו, הרי כל העולמות שמתקיימים על ידי מצוה זו נעשה בהם פגם שאי אפשר עוד לתקנו, ולכן היה העונש על זה גדול מאד, שקלקלה כל הבריאה.

*

ולכאורה לפי מה שנתבאר בגמרא (סנהדרין לח:) נולדו קין והבל בשעה שמינית, ובתשיעית נצטוה שלא לאכול ע"ש. ואם כן עדיין לא נתבטלה המצוה, שנתקיימה על ידי קין והבל. אך לפי זה תקשה למה נענשו גם הם חרעם במיתה, הלא הם לא היו נכללים כבר באדם בשעת החטא, שנולדו מקודם. אמנם הכתוב אומרת ותתן ג'ם' לאישה, ואיתא במדרש (ב"ר יט-ה) שהאכילה חוה גם את הבהמה ואת החיה ואת העופות, והכל שמעו לה, חוץ מעוף אחד ושמו חול וכו' ע"ש. ובחזקוני כתב, גם לאישה, לרבות קין והבל ותיומתו שכבר נולדו ע"ש. וממילא כולם חטאו בחטא זה. [ואיתא במפרשים דלכן אילו של יצחק, והאתון של בלעם, חיו משעת בריאתם מאות בשנה, כי הם נבראו בערב שבת בין השמשות (אבות ה-ו) אחר החטא, והם לא טעמו מעץ הדעת, על כן לא נאמר בהם מיתה].

ובספר בן יהוידע שם כתב, דבווה"ק מוכח כי לידת קין והבל היתה אחר החטא, וכן מפורש בדברי רבינו האר"י ז"ל בשער הפסוקים ובשער הגלגולים וכו'. והכי מסתברא מילתא, ואפשר להגיה כאן, בשמינית נצטוה על האילן, ובעשירית נולדו ע"ש.

להגוף, וכמו שאמר הכתוב (קהלת יב-יג) סוף דבר הכל נשמע, את אלקים ירא, היינו שלא לעבור על לא תעשה, ואת מצותיו שמור, זה קיום העשין, כי זה כל האדם, חיות הרמ"ח אברים הם מהעשין, וחיות השס"ה גיטין הם מקיום הלאוין.

ואדם הראשון השיג כל מצות ה', וכעת ניתוסף לו עשה יתירה, מכל עץ הגן אכול תאכל, ולא יתירה, ומעץ הדעת לא תאכל, וזה אינו מכוון נגד אבריו וגידיו. אך מתחלה היה הצלע שנבראת חוה ממנה כלול בגוף אדם הראשון, ואם כן היה לו אבר וגיד יתירה, על כן הוצרך עוד לאו ועשה כנגדם, שהציווי של מצות אלו נאמר לו עוד קודם שנבראת חוה מהצלע, כמו שנראה פשוט סדר הכתובים, שאחר הציווי על עץ הדעת, נאמר אעשה לו עזר כנגדו. ועל כן חשב אדם הראשון שאחר שניטל ממנו הצלע ונבנית ממנו אשתו, ואין לו עוד אבר וגיד יתר, אין צריך הוא עוד ללא תעשה מעץ הדעת לא תאכל. על כן אמר כמתנצל, האשה אשר נתת עמדי הוא נתנה לי מן העץ ואוכל ע"כ.

ויש להוסיף עוד, כי באמת יש כאן שלש מצות עשין שנצטוו בו אדם הראשון, לעבדה ולשמרה כולל שני עשין, ושוב יש עשה שלישית מעץ הגן אכול תאכל, והם יתרים על הרמ"ח אברים שלו. אמנם האשה יש לה אברים יתרים (בכורות מה), וברמב"ם (ה' טומאת מת ב-ו) שיש לה רנ"א אברים, אם כן יש לה שלשה אברים יותר מהאיש, והרי צריכה לחיות נפשה עוד שלש מצות עשין להשלים לאבריה, ועל כן חשב אדם הראשון כי בהיות שבהצלע שלו היתה כלולה גם חוה, על כן ניתן לו מצות אלו היתרות כנגדה, אבל אחר שבנה ה' מן הצלע את האשה, ונפרדה ממנו, אין לו עוד צורך לעצמו חיוב מצות אלו, ועל זה כוון באמרו, האשה אשר נתת עמדי הוא נתנה לי ואוכל. ■

ובזה נראה לבאר מה דאיתא בשלחן ערוך (או"ח סימן רסג-ג) דהדלקת הנרות בערב שבת הנשים מוזהרות בו יותר. ובמגן אברהם (שם סק"ז) מפני שהאשה כבתה נרו של עולם ע"ש. וביאר במחצית השקל שהחטיאה את אדם הראשון, והחשיכה נשמתו הקרויה נר, כמו שנאמר נר אלקים נשמת אדם (משלי כ-ז), ונשמתו היה נרו של עולם, כי כל הנשמות היו תלויות באיפתו של אדם הראשון ע"כ. ויש לומר עוד, דבאמת נאמרה עוד מצוה לאדם הראשון הנוגע לגן עדן, דכתיב ויקח ה' אלקים את האדם, ויניחהו בגן עדן לעבדה ולשמרה (ב-טו), ועל ידי החטא שנגרש מגן עדן נתבטלה גם מצוה זו. ואם כן נתבטל שני מצות עשה מן התורה, חדא, לעבדה ולשמרה, שנית, מכל עץ הגן אכול תאכל. ולולי החטא היו ר"נ מצות עשין וכעת יש רק רמ"ח עשין. וזהו שאמרו שחודה כבתה 'נר' העולם, שאין בתורה ר"נ עשין אלא רמ"ח.

ועל פי זה יש לבאר מה שאמר ה' להנחש, כי עשית זאת ארור אתה מכל הבהמה וגו' (ג-ד). והנגינה על פסוק זה, זרקא מונח סגול, כי הנחש בהסתתו ביטל שלשה מצות ה', שעל ידי שנתגרש אדם מגן עדן, נחסר מצות לעבדה ולשמרה, מכל עץ הגן אכול תאכל, ומעץ הדעת טוב ורע לא תאכל. והסגול יש לה שלש נקודות, ואמר ה' להנחש כי עשית זאת, זרקא סגול, שזרק וביטל במעשיו שלש מצות שצוה ה'.

*

והנה בתפארת יהונתן (בסוף הפרשה) כתב לפרש מה שאמר אדם, האשה אשר נתת עמדי הוא נתנה לי מן העץ ואוכל (ג-ב). דהנה הרמ"ח עשין שבתורה הם כנגד רמ"ח אברים שבאדם (מכות כג), ושס"ה לא תעשין נגד הגידין שבאדם (זוה"ק ח"א קע:), וכל מצוה משפיע חיות